

XXVI. državno Natjecanje iz hrvatskoga jezika

5. svibnja 2021.

treći (III.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

100	
-----	--

Upute natjecateljima **koji ispit pišu na papiru**

1. Ispit se piše 100 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba pazljivo ispuniti listić sa zaporkom (čitljivo i pravopisno točno).
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi prepraviti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati prepravak odgovora.
8. Odgovori ne smiju biti pisani tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____
(predsjednica Državnoga povjerenstva)
2. _____
(član Državnoga povjerenstva)
3. _____
(član Državnoga povjerenstva)

1. Prepiši pisanim slovima dijelove rečenica otisnute velikim tiskanim slovima poštujući pravopisna pravila o pisanju velikoga i maloga početnog slova.

Splitski humanist i latinist Marko Marulić, autor *Judite*, prvoga autorskog epa u hrvatskoj književnosti otisnutoga prije 500 godina, bio je jedan od najčitanijih autora _____ . U svojemu biblijsko-vergilijanskom epu

EUROPSKE PROTUREFORMACIJE

_____ u stihu je obradio starozavjetnu priču u

OTAC HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

kojoj udovica Judita uz Božju pomoć oslobađa rodni grad Betuliju od moćne asirske vojske, koju predvodi Holoferno. Jedan od dvaju sačuvanih primjeraka prvoga izdanja epa čuva se u knjižnici _____ u Dubrovniku, a drugi je dijelom

SAMOSTANA MALE BRAĆE

Znanstvene knjižnice u Zadru. Zanimljivo je da je sveti Franjo Ksaverski, jedan od najvećih misionara _____ , ponio sa sobom samo dvije

KATOLIČKE CRKVE

knjige na _____ , *Bibliju* i Marulićevu *Juditu*.

DALEKI ISTOK

5	
---	--

2. Ispiši četiri riječi u kojima je glas č sadržan u sufiksima.

Stari lončar, koji je u rukama držao sandučić ispunjen neobičnim bočicama i sjekirčinu, pokuca. Rastvoriše se vrata i tračak bjeličasta plamička osvijetli punačnoga čovječuljka.

_____, _____

_____, _____

4	
---	--

3. Napiši u infinitivu glagole od kojih su nastale podcrtane imenice.

a) Iskušala je bojenje kose kanom.

_____

b) Mitoza je dioba tjelesnih stanica.

_____

c) Pred njim se nalazi ispovjedaonica.

_____

d) Dugo iščekuju razrješenje spora.

_____

4	
---	--

13	
----	--

4. Prepiši rečenicu služeći se pravopisnim znakovima.

Dodaj mi prijatelju poviknuo je prvo izdanje Maretić Ivšićeva prijevoda Homerove *Ilijade*

2

5. Raščlani podcrtane riječi na morfeme i na tvorbene sastavnice služeći se spojnicama.

Kraljeva bezobzirnost izmamila je krvniku još jedan uzdah zadovoljstva.

morfemska raščlamba

tvorbena raščlamba

bezobzirnost

uzdah

4

6. Dopuni rečenice riječima koje će sadržavati korijen zadan u zagradama. Riječ mora biti jezično i smisljeno točno uvrštena u rečenicu. Slijedi riješeni primjer!

o) Nakon neprimjerenih povika sukob navijača na tribinama bio je neizbježan. (bijeg)

a) Njegova zbirka eseja otkriva zanimljiv _____ o životu i o svijetu. (zor)

b) Zajednica joj ne može oprostiti, smatra da je takav čin _____. (kup)

c) Seljani vjeruju da starica može _____ bolesne svojim dodirima. (cio)

d) Na novome poslu najviše je veseli ugodno radno _____. (krug)

e) Pokojnik je ukopan s posuđem u kojemu je _____ za drugi svijet. (put)

f) Ako se misli da je turcizam *boja* riječ slavenskoga podrijetla, to je _____. (blud)

6

7. Napiši podcrtane riječi u kanonskome (rječničkome) obliku.

Domorodci vješto dubu koru stabala. Bojom, žitkom poput meda, potom oslikavaju rezbarije.

dubu

žitkom

2

14

8. Oblikuj pravopisno i gramatički točne rečenice koje zadovoljavaju zadane uvjete.

a) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj je riječ *toliko* zamjenica.

_____

b) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj je riječ *očajnički* prilog.

_____

c) Oblikuj smislenu rečenicu u kojoj je riječ *gdje* veznik.

_____

3	
---	--

9. Dopuni tekst traženim oblicima zadanih riječi.

Pristigli neznanac _____ na _____ ulaznim vratima
(zastati, aor.) (dva, brojevni pridj.)
i potom krenu prema _____ koja _____ u kuhinji koja
(četiri, brojeva im.) (kartati, imperfekt)
_____ nalik na _____ u _____ filmu.
(biti, imperfekt) (Snjeguljica, posvj. pridj.) (Disney, posvj. pridj.)

Neznanac _____ toliko smeten _____ u kuhinji da
(ne biti, kond. I.) (metež)
jedan od četiriju _____ dugim i oštrim nožem
(žetelac) (ne mahati, imperfekt)
pritom _____ ostalima da će ih ozlijediti.
(prijetiti, gl. prilog)

Neznanac se _____ vidjevši vještinu _____ baratanja
(ne prepasti, aor.) (žetelac, posvj. pridj.)
oružjem i predstavi se kao _____ trgovac _____ i
(južna Azija, odn. pridj.) (kikiriki, jd.)
_____.
(tele, zbirna im.)

Oni ga prihvatiše kao svojega _____ mu _____ žito
(prodavati, gl. prilog) (donijeti, gl. pridj. trpnj.)
jer su baš završili _____ radovi.
(žetelac, odn. pridj.)

20	
----	--

23	
----	--

10. Preoblikuj odredbenu sročnu sintagmu *novozelandski špinat* u odredbenu sintagmu koja se temelji na imenskome upravljanju. Sintagma mora imati isto značenje!

1

11. Razvrstaj tražene članove rečeničnoga ustrojstva iz teksta.

Organizacija za očuvanje pingvina iz Australije pozvala je ljubitelje simpatičnih ptica da doniraju džempere od vune. Organizacija, koja djeluje na otoku Phillip, doniranim se džemperima koristi kako bi rehabilitirala ptice koje su stradale od izlivanja nafte iz ribarskih brodova. Program *Pletivo za prirodu* tako je prikazao stotine džemperu koji su stigli na njihovu adresu. Džemper pingvine griju i sprječavaju ih da otrovna ulja čiste kljunovima.

a) priložna oznaka uzroka: _____

b) priložna oznaka sredstva: _____

c) imenički atributi koji pobliže označuju objekte:

_____, _____, _____

d) pridjevni atributi koji pobliže označuju objekte:

_____, _____

e) nesročna apozicija: _____

8

12. Zadatak se sastoji od dvaju dijelova.

- Preoblikuj podcrtanu riječ u dvije različite zavisne surečenice.
- Odredi vrstu nastalim zavisnosloženim rečenicama.

Što misle vladajući?

a)

preoblika: _____

vrsta rečenice: _____

b)

preoblika: _____

vrsta rečenice: _____

13

4

13. Uvrsti zavisnu surečenicu *kako je kasnio* u odgovarajuće glavne rečenice tako da oblikuješ zavisnosloženu rečenicu zadane vrste. Ne mijenjaj zadanu surečenicu! Složena rečenica mora biti smisljena te pravopisno i gramatički točna!

a) subjektna

---

b) objektna

---

c) atributna

---

d) uzročna

---

e) usporedbena

5	
---	--

14. Preoblikuj zadanu nestvarnu pogodbenu rečenicu u moguću i u stvarnu pogodbenu rečenicu. Ne mijenjaj lice predikata!

Da sam riješila ovaj zadatak, bila bih prva.

a) moguća pogodbena rečenica

---

b) stvarna pogodbena rečenica

2	
---	--

15. Zadatak se sastoji od dvaju dijelova.

- Ispiši iz višestruko složene rečenice dvije surečenice nastale sklapanjem povezivanjem.
- Precizno odredi vrstu ispisanim surečenicama.

Nisu odmah počeli slaviti i mirno su završili s pisanjem, ali da nisu zabrinuti za ishod ispita koji su odlučno rješavali, odmah im se moglo primijetiti na licima.

prva surečenica: _____

vrsta surečenice: _____

druga surečenica: _____

vrsta surečenice: _____

11	
----	--

4	
---	--

Odgovore na 16. i 17. zadatak oblikuj kao cjelovite, smislene te pravopisno i gramatički točne rečenice!

16. Dokaži da riječi *srce*, *srčika* i *srdžba* pripadaju istoj tvorbenoj porodici tako da argumentirano pokažeš da postoje i sadržajna i izrazna veza među tim trima riječima služeći se znanjem o njihovu značenju i znanjem o glasovnim promjenama.

---

sadržajna točnost odgovora:

4	
---	--

pravopisna i gramatička točnost odgovora:

1	
---	--

17. Precizno odredi kojim su tvorbenim načinima nastale imenice *knjigoljubac* i *knjigoljubitelj*. Argumentiraj svoj odgovor služeći se tvorbenom preoblikom.

a) *knjigoljubac*

tvorbeni način: _____

argumentacija: _____

---

b) *knjigoljubitelj*

tvorbeni način: _____

argumentacija: _____

---

točno određeni tvorbeni načini:

2	
---	--

točnost argumentacije:

2	
---	--

pravopisna i gramatička točnost odgovora:

2	
---	--

11	
----	--

Pozorno pročitaj esej Viktora Žmegača. Odgovori na pitanja od 18. do 24. služeći se podacima iz teksta. Pripazi na pravopisnu i gramatičku točnost odgovora!

Povijest vulgarizama

Ljudi koji slove kao konzervativni osobito su odbojni prema izrazima koji su u građanskoj kulturi bili u javnosti **tabuirani**. Njima je izbjegavanje vulgarizama nešto samo po sebi razumljivo jer se općenito smatra odlikom civilizacije. Posrijedi je, međutim, sustav ponašanja, a osobito jezični *decorum*, kasnoga feudalnog doba i građanske epohe. Šesnaesto stoljeće, kojemu su mjerodavni svjedoci autori poput Shakespearea i Rabelaisa, nije se ustručavalo da u svim društvenim slojevima rabi stil ophođenja što su ga kulturolozi kasnije nazvali „grubijanizmom”. (...) Tek je shvaćanje plemstva kao posebne dvorske elite, koja se svojim ritualima reprezentacije nastojala potpuno ograditi od nižih slojeva, dovela do kodifikacije svojevrsnoga asketizma prema vulgarnosti. Na francuskom dvoru u osamnaestom stoljeću čak su i bezazlene riječi poput maramice dospjele u zabranjenu zonu. Pomisao na izlučevine iz nosa njima je bila nedopustiva. (...) Civilizacijski sustavi devetnaestoga i jednoga dijela dvadesetog stoljeća imali su, svjesno ili nesvjesno, uporište u svijetu parfumiranih vlasulja. Bilo je dakako mnogih prilagodbi u epohi strojeva i gospodarske racionalnosti, pa i demokracije, ali stup *decoruma* ostao je. Građanski cilindar ili praktičan šešir potisnuli su vlasulju, no nisu promijenili običaj da otmjene dame hine kolaps čim netko izusti opscenu riječ. Nameće se, donekle, usporedba s pornografijom. U knjižnicama građanskih obitelji nije joj bilo mjesta, no živo je kolala ispod **tezgi** knjižara, pristupačna dakako samo gospodi, zreloj, s brkovima. Tako se i uporaba određenoga vokabulara kretala na različitim razinama: na društvenom dnu, prema tadašnjim shvaćanjima, vulgarizmi su bili kruh svagdašnji, u muškom društvu viših slojeva bila je dopuštena opscena aluzija, a za obiteljskim stolom i u javnosti ni to, ni za živu glavu. Muške kletve bile su u „ženskom svijetu” zabranjene jer je vulgarizam iz ženskih usta imao mnogo veću provokativnu težinu. Spolna granica u feudalnom i građanskom društvu bila je također oštro povučena. Zasigurno je u njemu sadržana želja da građanski slojevi sebe statusno uzdignu, tako reći nobilitiraju, uvodeći u svoje salone feudalne relikte. No vjerojatno je još jače djelovao princip građanske racionalnosti. Riječi i prikazi koji su se prije jednoga stoljeća smatrali krajnjim vulgarizmima danas su uvelike književna, filmska, kazališna i likovna rutina. Nadobudni mladi pisci ili likovni umjetnici, u želji da izazovu, služe se drastičnim ispadima protiv nekadašnjih tabua ne znajući da – bez skandala – ponavljaju skandale iz doba danas već klasične moderne. Njihovi opisi ne konotiraju samo stidne dlake nego i dugačke sijede brade.

(Viktor Žmegač, *SMS eseji*, Zagreb: Profil multimedija, 2010.)

18. Opiši svojim riječima značenje podcrtanih leksema u zadanome kontekstu.

a) tabuiran _____

b) tezga _____

2	
---	--

19. U čemu autor pronalazi dokaz da renesansa kultura nije izbjegavala neprimjerene izraze u komunikaciji viših staleža?

1	
---	--

20. Odnos prema kojoj pojavi autor smatra usporedivim s odnosom prema neprimjerenu izražavanju?

4	
---	--

1	
---	--

21. Zbog kojih je dvaju razloga, prema autorovu mišljenju, građanstvo zadržalo raniji odnos prema neprimjerenu jeziku?

2

22. Što autor smatra paradoksom u povijesti novovjekovnoga odnosa prema bontonu?

sadržajna točnost odgovora:

1

pravopisna i gramatička točnost odgovora:

1

23. Objasni značenje dviju završnih rečenica u kontekstu cjeline teksta. Koja je uloga uvodnoga pregleda povijesti vulgarizama, s obzirom na kraj eseja? Kakav stav prema suvremenoj umjetnosti autor iznosi na kraju?

sadržajna točnost odgovora:

2

pravopisna i gramatička točnost odgovora:

1

24. Sažmi cijeli tekst u dvije smislene rečenice tako da preneseš središnje ideje eseja.

središnje su ideje točno sažete:

2

sažetak se sastoji od dviju smislenih rečenica:

1

pravopisna i gramatička točnost odgovora:

1